

פרק א

מבקרי המקרא חכמים בעיניהם וחוקרי הסטוריה מהגויים ומבני עמנו שינקו דעותיהם מהגויים שללו מכל וכל את היסוד ההסטורי של ספור מגילת אסתר אשר נכתב סמוך לזמן המעשה ע"י ראשי העם שנעשה להם הנס, כיון שהרודטוס הסופר היוני שכתב על מלכי פרס ומדי לא הזכיר בספרו את מעשה המן ומרדכי ואסתר המלכה, גם משום שלא מצאו רמז למעשה זה בספרי העמים העתיקים, ומתוך כך בנו תיאוריות עפ"י השערות דמיוניות העומדות על בלימה, שאין המגילה אלא רומן ולא מעשה מציאותי שהיה אי פעם, להלן אעתיק דברי השוללים והמחייבים, ואענה אף אני את חלקי כפי אשר חנני בוראי להוכיח את אמתותה של המגילה שצורפה לכתבי הקדש.

א

בספר החג והמועד¹ כותב המהדיר: „סיפור המעשה במגילת אסתר מופלא במינו, אותו מאורע שלפי הכתוב במגילה נתרשש בימיו של המלך אחשורוש, לא נתרשש, זאת היא דעת מבקרי מקרא רבים בימינו”.

דעה זו מתבססת על הרבה נימוקים וראיות, גביא אחדים מהם:

(א) אין זה מתקבל על הדעת שהמלך אחשורוש, או מלך אחר בפרס הקדומה, ירשה ליהודים במדינתו להרוג ולהשמיד ביום אחד 75 אלף נתינים פרסים, ובעיר הבירה 8 אלפים במשך שני ימים.

(ב) ההסטוריון היוני הרודוטוס חי במאה החמישית לפני ספירת הנוצרים, בערך בזמנו של אחשורוש המלך, גבור הסיפור שבמגילת אסתר נהירים היו לו חיי החצר במדינת פרס, ולפי המסופר בספרי ההיסטוריה שלו יכול היה המלך לבחור לו אשה רק מתוך 7 המשפחות המיוחסות ביותר

1. דף 9–188.

בפרס, לפי זה לא יכול היה המלך לשים כתר מלכות על אסתר, זאת ועוד: לדברי הרודוטוס לא היתה למלך זה מלכה בשם ושתי או אסתר, שמה של המלכה בימי אחשורוש היה אנסוריס והיא היתה בתו של שר צבא פרסי.

ג) לפי המסופר במגילת אסתר הוגלה מרדכי עם הגולה אשר הגלתה עם יכניה מלך יהודה אשר הגלה נבוכדנצר מלך בבל, זאת אומרת בשנת 597 לפני ספירת הנוצרים, ובשנת שלש למלך אחשורוש, היא שנת 482 לפני ספירתם היה לפי זה מרדכי כבן מאה וחמשים שנה, אולם לפי המסופר במגילה היה אז מרדכי אדם צעיר פעיל ורוכב על סוס המלך ברחובות הבירה, מכאן אנו למדים שהמחבר לא היה בקי ביותר בדברי הימים של התקופה ההיא, ושיער כנראה שהמלך אחשורוש היה יורש כסאו של נבוכדנצר ומלך מיד אחריו.

ד) תמוהה היא גם העובדה שאין שם ה' נזכר אפילו פעם אחת במגילת אסתר, בכל ספרי המקרא אין מאורע שלא שולב בו שם ה' עושה הכל, מתקבל הרושם שהמחבר גוהר מטעם כמוס אתו שלא להזכיר את שם ה' בספרו גם במקום שהשם מתבקש ממש כגון בדברי מרדכי אל אסתר: כי אם החרש תחרישי בעת הזאת רוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר, יש מבקרי המקרא המסיקים מכאן שהמחבר כתב את המגילה כהסבר לחג אלילי עתיק.

ה) אולם המוקשה ביותר במגילה הוא מקור מחצבתו של מרדכי, לפי המסופר שם מרדכי הוא בן יאיר בן שמעי בן קיש איש ימיני, מבני בניו של קיש אבי שאול המלך, והמן הוא מבני בניו של אגג מלך עמלק שהכה שאול במלחמה, היוצא מזה הוא שבני בניהם של שאול ואגג נפגשים אחרי שמונה מאות שנה בחצר מלך פרס ומחדשים את מלחמתם לחיים ולמות, את מלחמתם של עמלק וישראל.

על יסוד כל האמור לעיל נוכל להסיק ללא פקפוק שכל המסופר במגילת אסתר אינו „מעשה שהיה“, אלא יצירה ספרותית המבוססת על הדמיון, והמאבק בין מרדכי היהודי והמן העמלקי משל הוא, מתאר ברמז את מאבקם של היהודים עם שונאיהם.

האנציקלופדיה העברית² הביאה טענות השוללים את היסוד ההסטורי

של המגילה וטענות המחייבים. על טענות השוללים הנ"ל הוסיפה הטענות דלהלן:

(ו) אין לכל המעשה, שבו נהרגו לפי ספור המגילה למעלה מ-75.000 איש³ וכן לכל השמות הנזכרים במגילה, חוץ מן השם „אחשורוש“, הקבלה ברורה לאיזה מקור אחר של תולדות, פרט מן המקורות המצויים בידינו.

(ז) נראה מן המגילה עצמה, שבשעה שהועלתה על הכתב כבר היה חג הפורים נהוג בעם⁴ ולפיכך מתקבל מאוד על הדעת, שאין המעשה טעמו של החג אלא, להיפך, החג הוא הטעם להמצאת המעשה: כלומר, היהודים המציאו את הסיפור כדי להצדיק את התקדשותו של החג, שקבלוהו מן הבבלים או מן הפרסים, טענה זו נראית חזקה עד השנים האחרונות, מפני שהמלה „פור“ שלפי המגילה נגזר ממנה השם „פורים“ והמורה על גורל, כלומר על הגורל, שהפיל המן כדי לקבוע על פיו את התאריך המתאים להשמדת היהודים, לא נמצאה עד הזמן האחרון לא בפרסית ולא באכדית והעדיפו איפוא לראות את מקור השם „פורים“ בשמו של איזה חג נכרי, גם שמותיהם של רוב גבורי המגילה עושים רושם של סמלים מיתולוגיים, השם מרדכי דומה לשם מרדוך, האל הראשי של בבל, והשם אסתר נראה כנגזר משמה של האלה הבבלית עשתר, המן נגזר משמו של האל העילמי הלמן, אפשר שאף השם זרש בא משמה של האלה העילמית זיריס, ולפיכך מתקבל על הדעת, שאין ספור המגילה אלא ואריאציה אגדונית של המיתוס הקדום על הנצחון שניצחו האלים הבבלים את האלים העילמים.

(ח) הרב חיים הירשענזאהן⁵ הוסיף לשאול: למה לא נזכר חג פורים באונגליון. בו בזמן שרבו בו האגדות על מעשיו בזמן קרוב לפסח, לא מסופר מאומה איך עבר עליו חג הפורים. פרופסור הויפט⁶ קבע כי יום ניקנור נתחלף להם בפורים.

3. אסתר ט.

4. שם ט יט, כו, כח.

5. ימים מקדם עמוד 203.

6. העולם שנה ראשונה ג, יב.

ב

עורך האנציקלופדיה העברית סיכם גם את טענות המחייבים את היסוד ההסטורי כדלהלן:

(א) אין ללמוד מהעדר של מקורות אחרים למעשה המגילה על אי אמיתותו של המעשה המסופר בה, שהרי יתכן שבעיניהם של הסופרים היוניים לא נראה המאורע חשוב כל כך, כמו כן רשאים אנו לשער, שהמספר של ההרוגים (75.000) הוא מוגזם מאוד, כהרבה מן המספרים של ההיסטוריונים הקדומים.

(ב) למרות מה שבפרטים מסויימים, שהם בעלי אופי אגדתי, אין התאמה בין המגילה לידיעות ממקורות הסטוריים אחרים, אין ספק בדבר שמחבר המגילה הכיר יפה את המצב במלכות פרס, הוא ידע את פרשת הרצים שהיו יוצאים מן הבירה לכל רחבי המדינה, ואת המנהג של ישיבת הנשים לחוד בשעת המשתה, אף שמות השרים שבמגילה ניתנים להידרש כשמות פרסיים, והעיקר הוא שמחבר המגילה הכיר כהוגן את שושן הבירה ואת חצר המלך על כל חלקיה, כגון את החצר החיצונה, את החצר הפנימית, את בית המלכות והוא האפדן שעמד על עמודים והיה פתוח לחצר הפנימית וכר כפי שנתגלו לנו מחדש ע"י החפירות שנערכו כאן ע"י הצרפתים.

(ג) אף הטענה, שמחבר המגילה לא היה בקי בסדר הזמנים, אין בה ממש, מפני שהיא מיוסדת על ההנחה שלא יתכן הדבר שמרדכי בן דורו של אחשורוש היה מבני גלות יכניה, שהרי אפשר הדבר שלא על מרדכי נאמר שהוגלה מירושלם אלא על קיש אבי זקנו שנזכר באותו מקום.⁷

(ד) אף אם נניח שהשמות „מרדכי“ ו„אסתר“ באו מתוך שמות של אלים בבליים, אין הם בהכרח רמז לסמלים מיתולוגיים, שהרי ידוע לנו שהיהודים ואפילו הנאמנים לדתם מיהרו להחליף את שמותיהם העבריים בשמות נכריים שבדרך כלל היו קשורים בשמה של איזו אלוהות.⁸

(ה) מכיון שהוברר בזמן האחרון שהשם „פור“ בהוראת גורל מצוי בלשון האכדית נתערער היסוד של ההשערה ששם „פורים“ הוא שם של חג אלילי.

7. מגילת אסתר ב, ה-ו.

8. השוה זכריה ז, ב.

בעיה קשה היא מי הוא המלך אחשורוש שלימי מלכותו מיוחס המעשה.

זמנו של מחבר המגילה ניתן כנראה להקבע על פי הסימנים הללו: (א) הוא הכיר היטב את שושן הבירה, (ב) אין ניכרים בלשונו ומתיאוריו סימנים של התרבות היוונית, (ג) בדומה לנחמיה שמזכיר ביומנו האישי את המלך ארתחשסתא בלא לציין כמלך פרס ומדי,⁹ מזכיר גם מחבר המגילה את אחשורוש בלא שיגדירו כמלך פרס ומדי¹⁰ ואילו הסופרים המאוחרים שכתבו אחר מפלת פרס לא היו עושים כך,¹¹ מסימנים אלה יש להסיק שאין לאחר את חיבור המגילה עד אחר סוף השלטון הפרסי. אלה הם טענות השוללים והמחייבים את מגילת אסתר.

ג

ועתה אוסיף לסתור טענות השוללים אחת אחת ואוכיח את אמתותה ההסטורית של המגילה.

תשובה לטענה א: אילו היו השוללים מעמיקי עיון במגילת אסתר ובעלי רצון ללמוד את דברי חז"ל¹² כי אז לא היו טוענים טענה זו, משום שהיהודים לא הרגו ולא פגעו בעם הפרסי כלל וכלל, היהודים הרגו בעם העמלקי שהתפרס במדינות פרס, לעם היהודי היו אוהדים רבים בקרב העם הפרסי שראה ביהודים נאמנים מחלטים לחצר המלוכה, 800 איש עמלקים שנהרגו בשושן הבירה הוא מספר סביר, כמו כן 75.000 עמלקים גדולים וקטנים בכל מדינות המלך אחשורוש מהודו ועד כוש בערים הגדולות ובכפרים הפזורים במרחביה העצומים של האימפריה הפרסית אינו מספר מוגזם, בהתחשב בכך שקבלו היהודים עידוד ותמיכה מצד המלכות ונפל פחד היהודים עליהם, מצות מחיית עמלק וזכרונם את עונשו של שאול על אשר לא הרג את עמלק, הפיחו ביהודים אומץ וגבורה להרוג ולהשמיד את אויביהם העמלקים.

לטענה ב: משענתם העיקרית של מבקרי המקרא וחוקרי ההסטוריה

9. נחמיה ב, א.

10. א, א.

11. דניאל י, א ועוד.

12. תרגום אסתר פרק ט פסוק יז.

הוא ההסטוריון היוני הרודוטוס שלפי חשבונם חי בימי אחשורוש, אינה אלא משענת קנה רצוף, כי מקורותיו הם מסורות עממיות בעל פה ובכתב ויסודם ההסטורי מפוקפק מאד.

והרי דברי האנציקלופדיה העברית ערך הרודוטוס:

425—484 לפנה"ס, במסעותיו בשנת 464—447 ביקר באסיה הקטנה שבה הגיע כנראה עד לשושן, חבורו היה ידוע בשנת 425 שהרי אריסטופנס מרמז עליו ב„אכרנס“,¹³ החבור של הרודוטוס מחולק ל-9 ספרים, הספר פותח זהו תאור חקירותיו של הרודוטוס, „כדי שלא ימחו במרוצת הזמן מפעלי בני האדם ולא ישארו ללא זכר מעשיהם הגדולים והמפליאים הן אלה שעשו היונים והן אלה שעשו הברברים (הפרסים) וביחוד סבותיהם של המלחמות שנלחמו אלה באלה“ לאחר שסקר בקצרה את מעשה האיבה בין היונים ועמי אסיה כפי שהיו ידועים לו לפי מסורות אגדתיות, תוך תיאור מנהגיהם של הפרסים הוא מתאר את כבושיו של כורש בערי יוגיה, עלייתה של האימפריה הפרסית... כנבזי בן כורש שכבש את מצרים, עליית דריוש וארגון האמפריה הפרסית מחדש על ידו, הכנותיו של כסרכסס יורשו של דריוש למסע נגד יון, כבוש יון הצפונית על ידי הפרסים... תיאורי נצחונותיהם של היונים בקרב... ובמלחמת הים על יד... משלימים תיאור המאבק בין אסיה ואירופה שנסתיים בתבוסתה הגמורה של פרס, הכלל שקובע הרודוטוס לגבי חקירותיו: „חובתי למסור מה שמפירים אך אין חובתי כלל וכלל להאמין בכך“, ודברי אלה כוחם יפה לגבי כל החבור שלי. המקורות: מסורות שבעל פה, מסורות עממיות, שרידים ארכיאולוגיים ומסורות שבכתב, דומה שעל פי רוב היו המסורות שבעל פה שהסתמך עליהם מסורות עממיות, רק במקרים נדירים מברר את האמת ההסטורית על יסודה, הרודוטוס לא הצליח לבדוק את החומר שאסף לשם בירור האמת ההסטורית, רוח האוביקטיביות אופפת את כל יצירתו, עד כאן.

רק על שתי עובדות הסטוריות נשתמרו לנו מאותם הימים ידיעות ברורות: יוסף בן מתתיהו מספר על יוחנן הכהן בן אלישיב, המאורע ההסטורי השני הוא מרד מצרים בפרס בימי ארתחשסתא.¹⁴

אזכיר גם דברי האנציקלופדיה העברית בערך כורש: לא שרדו מקורות הסטוריים רבים שנכתבו בימי חייו, המעט ששרד רובו כתוב בבלי,

13. חרוז 513.

14. שם ערך ארץ ישראל.

בפרסית לא נשתמרה אלא כתובת קצרה מפסרגדה, ונראה שאף היא מאוחרת לימים, במקרה נשתמר נוסח הכרות כורש ליהודים, כנגד זה מרובות המסורות של כורש אצל מחברים יונים כגון הרודוטוס.

ובכן עלובה עיסה שנחתומה מעיד עליה, כשל עוזר ונפל עוזר, מקורותיו של הרודוטוס כמעט כולן הן מסורות עממיות ששמע מפי מספרים וכתב אותם מבלי לברר את האמת שבהם, הרודוטוס עצמו כתב על מה ששמע: אין מחובתי כלל וכלל להאמין בכך, החבור נועד בעיקרו לספר מלחמות הפרסים והיונים אלו באלו ומלחמותיהם בינם לבין עצמם, ואגב מתאר את מנהגיהם של הפרסים.

אף סופרי קורות הימים של היונים הקדמונים חלוקים על הרודוטוס, לדוגמא: על תולדותיו של כורש מספר הרודוטוס: כורש היה בן כמביס ומנדנא בת אסתיאגס מלך מדי, אסתיאגס חלם חלום וחכמיו פתרוהו כי הבן אשר יולד לבתו מאנדנא יירש את מלכותו, ויירא אסתיאגס ויצו על עבדו להמית את הבן אשר תלד בתו, אך עבדו חמל על הילד, ויתנהו לאחד הרועים, ויגדל הנער ויהי משכיל בכל דרכיו וכל רואיו הכירו כי לב מלכים בקרבו, דבר הנער הגיע אל אסתיאגס וישמח בו המלך וישיבהו אל אבותיו אל פרס, כאשר גדל כורש זכר את אשר רצה אבי אמו לעשות לו, ויאסוף חיל גדול וילחם ויכריעהו ויירש את מלכותו, ואחרי שבתו כמה שנים במנוחה נפל שדוד חלל במלחמה.

אולם לדברי הסופר היוני „קסנאפאן“, לא נשא כורש יד באבי אמו אלא על ברכיו גדל מאז הגיעו לשנת 12, וכאשר מת אסתיאגס וימלוך תחתיו בנו ציאקאסאר, שלחהו אביו קמביס מלך פרס להיות לעזר לציאקאסאר דודו במלחמתו את בבל, ציאקאסאר מינהו לראש הצבא ובעזרתו נלכדה מלכות בבל לפניו, אז נתן לו ציאקאסאר את בתו לאשה, וכמו כן משפט הירושה לרשת את כסא ממלכתו האדירה, וכך הגיע למלכות מדי ופרס ובבל אחרי מות חותנו.¹⁵

הדברים האלה מסכימים למסופר בכתבי הקדש,¹⁶ כי לא כורש כי אם דריוש המדי קבל מלכות בבל אחרי שנהרג בלשצר, ודריוש זה הוא ציאקאסאר, וגם מות כורש על משכבו בהיכלו מסכים עם נבואת ישעיה

15. דברי הימים לבני ישראל ח"א שמואל יוסף פין.

16. דניאל פרק ו, פרק ט, שם.

שניבא על כורש אך טוב לתת לפניו גויים ומלכים ירד לפתוח לפניו דלתיים וליישר הדורים.

דברי הרודוטוס לא היו איפוא אותנטים ולא מקובלים על ידי הסופרים היונים הקדמונים ואף חלקו עליהם.

יתר על כן לפי המסופר: ¹⁷ הרודוטוס קרא את ההסטוריה שלו בשנת 456 לפנה"ס, באולימפיה, ובשנת 446 בפנתיניון באתונה, כלומר בימי ארתחשסתא בן אחשורוש ועזרא ונחמיה. ונסיעותיו הרבות היו כעשרים שנה לפני כן בשנותיו האחרונות של אחשורוש, היתכן שהרודוטוס יכתוב על נצחון הפרסים את יון והמאבק בין אסיה ואירופה שנסתיים בתבוסתה הגמורה של פרס על ידי אלכסנדר מוקדון בשנת 322 לפנה"ס ויקרא את ספרו בפנתיניון 80 שנה לפני המאורע, האם אין דברים אלו מעמידים את כל הספור על קדמות ההסטוריה של הרודוטוס בצל של ספק, אם נמצא איזה רמז ברור (דבר שיש לחקור עוד היטב) ב„אכרנס“ אולי מכוון להרודוטוס אחר, או שגם קדמותו של אריסטופנס מפוקפקת.

מן הראוי להעתיק כאן את דברי מיטסטנס הפרסי: החפצים לכתוב על אודות העמים, נאה להם שלא ילכו אחרי הנשמע בהמון או על דעת איזה יחיד כי בהיות זה מבטם כמנהג היונים הלא יונו את עצמם ואת זולתם יחדו ובחשיכה כל ימיהם יתהלכו.¹⁸

הרי שספורי הרודוטוס מעורערים ביסודם.

מאידך הבאתי לעיל דברי המחייבים שכתבו שאין ספק בדבר שמחבר המגילה הכיר יפה את המצב במלכות פרס, ותיאורי חצר המלוכה הכתובים במגילה זהים עם מה שנתגלה בחפירות בדורנו, כלומר שהיו גהירים לו שבילי החצר במלכות פרס לא פחות ואפילו יותר מהרודוטוס שספק אם ביקר בפרס.

לאור האמור היתכן שיעלה על לב בר דעת לדחות את דברי המגילה שנכתבה סמוך לזמן מעשה הנס בגלל שהסופר היוני הרודוטוס שכל דבריו לקוחים מספורים עממיים שמפוקפקים הם מנקודת האמת ההסטורית לא הזכיר את מעשה המגילה, ועל אחת כמה וכמה על דעתנו אנו העם חכם ונבון.

ממילא אין ממש בטענתו שיכול היה המלך לבחור לו אשה רק מתוך

17. פ. קורנגרין כתבי החברה לחקר המקרא בישראל עמוד 226.

18. ימים מקדם 225.

שבע המשפחות המיוחסות ביותר בפרס, ושאשת אחשוורוש היתה בתו של שר צבא פרסי ושמה היה אנטוריס ולא אסתר ולא ושתי, כי אין דבריו אמת הסטורית אלא מסורות עממיות שבעל פה, ונאמנים עלינו דברי חז"ל שושתי היתה נכדת גבוכדנצר מלך בבל,¹⁹ ולא פרסיה משבע המשפחות המיוחסות, ואולם אם יש גרעין של אמת בידיעה זו, הוא: המלך יכול היה לקחת לו נשים רבות שאינן מזרע המלוכה ככל אשר תאווה נפשו, הנשים היו נתונות לטיפול ביופי ועידון,²⁰ ודרות בבית הנשים אשר למלך ומיוחדות למלך, האשה שהיתה מוצאת חן בעיניו מכל הבתולות היתה לובשת כתר מלכות בעת שהופיעה אצל המלך²¹ בלבד ולא בפני העם, ואולם המלכה הרשמית שהיתה מופיעה בפני העם בבגדי מלכות וכתר מלכות בראשה היתה צריכה להיות מזרע המלוכה של פרס או של מלכות אחרת או מתוך שבע המשפחות המיוחסות ביותר בפרס, ושתי היתה מזרע המלוכה של בבל, אסתר שלא הגידה את עמה ואת מולדתה שם כתר מלכות בראשה וימליכה תחת ושתי כממלא מקומה של ושתי בפני המלך אך לא בפני העם, סמוכין לכך הם דברי חז"ל: ויאמר המלך אחשוורוש ויאמר לאסתר המלכה,²² ויאמר, ויאמר, למה? אמר רבי אבהו בתחלה היה אומר לה על ידי תורגמן, כיון שאמרה לו שהיא ממשפחת שאול המלך ויאמר לאסתר המלכה,²³ בדומה לזה כתב מר פ. קורנגרין:²⁴ לכל אחד ממלכי פרס היו שלשה מיני נשים, א) המלכה הרשמית אם היורש ממשפחת מלכי בית האחמנים, או משבע המשפחות המיוחסות, ב) נשים חוקיות שלכל אחת מהן היה מקום מיוחד בבית המלכות עם סריס מיוחד ונערות משלה, והן לובשות מלכות וכתר על ראשן, ג) פלגשים. הרודוט מספר רק על הדרגא הראשונה.

ואולם הכתוב: וימליכה תחת ושתי,²⁵ מכחישו מכל וכל, כי לדבריו לא הוכתרה בכתר מלכות אלא מי שהיא ממשפחת המלכות או מהמשפחות המיוחסות, גם לא נמצא כל סמוכין להשערתו.

סמוכין לדברי יש לראות גם בכתוב: כל עבדי המלך ועם מדינות

19. תרגום שני פרק א, יב.

20. אסתר פרק ב.

21. אסתר פרק ה, א.

22. אסתר ז, ה.

23. מסכת מגילה דף טז ע"א.

24. בספרו כתבי החברה לחקר המקרא בישראל.

25. אסתר פרק ב פסוק יז.

המלך יודעים אשר כל איש ואשה אשר יבוא אל המלך אל החצר הפנימית אחת דתו להמית לבד מאשר יושיט לו המלך את שרביט הזהב וחייה.²⁶ התתכן דת כזו ולו אצל מלך עריץ ביותר, שדין המלכה הרשמית כדין כל אדם שצריך הסכמה אישית מאת המלך כדי לבוא אל החצר הפנימית נוכח פני המלך, ואם תבוא שם שלא כדת אחת דתה להמית, מהמאורע של ושתי שהפרה פקודת המלך לפני כל השרים ומאנה להופיע בפניהם כרצונו וחמתו בערה בו, ולמרות כל זה לא הומתה מיד אלא לאחר התיעצות עם השרים: כדת מה לעשות במלכה ושתי על אשר לא עשתה את מאמר המלך אחשוורוש ביד הסריסים, למדים אנו שההוראה: הבא אל החצר הפנימית והוא בלתי קרוי אל המלך על ידי שרביט הזהב דתו להמית, אינה חלה על המלכה הרשמית, ואסתר המלכה לא היתה מלכה רשמית מטעם המלוכה של פרס ומדי.

אם נכונים הם דברי הרודוטוס שמלכת אחשוורוש היה שמה ^{אסתר} אנטוריס. אין זה סותר את דברי המגילה שהיה שמה אסתר, כי שני השמות הללו דומים, כמו השם אחשוורוש שמקורו בפרסית חשירשא.

ד

לטענה ג) שמרדכי היה כבן 150 שנה ולפי המסופר במגילה היה צעיר פעיל ורוכב על סוס, מכאן למדים שהמחבר לא היה בקי בתקופה ההיא.

הוי חכמים בעיניהם ונגד פניהם נכונים, שהרי יודעים הם, שחכמי התלמוד בקיאים היו בספרי התנ"ך, שדשו ודרשו בהם בהלכה ובאגדה, והאם יעלה על הדעת ש"קושיא" בולטת כזו לא הרגישו בה גדולי חכמינו ^{אסתר} כשצירפו את מגילת אסתר לכתבי הקודש.

ואולם אין חשבונם נכון, מרדכי לא היה אלא כבן 85, וזה החשבון: בשנת 8 לנבוכדנצר הוגלה יהויכין ובשנת 37 לגלות יהויכין מת נבוכדנצר, ומלך אויל מרודך תחתיו,²⁷ ומאז עד חרבן בבל שמלך דריוש המדי עליה,

26. שם ד, יא.

27. ירמיה נב.

